

Bomeninventarisatie kleine wintervlinder (*Operophtera brumata*) en andere insecten/ongewervelden in het Vormersbos te Wijchen, november en december 2017

Hans Hollander, 27 december 2017

Inleiding

Van 2013 t/m 2016 telde ik in november en december op een fietsroute van Wijchen naar Nijmegen kleine wintervlinders (Hollander, 2013 t/m 2016). In 2013, 2014 en 2016 ben ik, op zoek naar kleine wintervlinders, met een zaklamp bomen afgegaan in een deel van het Vormersbos in Wijchen-Zuid. In 2017 heb ik de fietsroute niet meer gereden, maar de bomeninventarisatie in het Vormersbos geïntensiveerd. Naast kleine wintervlinders (figuur 1) zijn ook andere insecten op eikenbomen genoteerd. In dit verslag worden de resultaten van 2017 besproken en, voor zover mogelijk, vergeleken met de resultaten van de eerdere tellingen in het Vormersbos.

Figuur 1. Kleine wintervlinder (copula).

Methode bomeninventarisatie

In 2017 zijn 14 ronden gemaakt tussen 5 november en 21 december. De ronden vonden altijd plaats in het donker, tussen 18.00 en 20.00 uur. Elke onderzochte boom werd met een zaklamp rondom beschenen. Alle aanwezige mannetjes per boom zijn geteld, en indien aanwezig, ook de vrouwtjes. In voorgaande jaren ging het om: 2013 1 ronde (28-11), 2014 3 ronden (19-11, 3-12, 10-12) en 2016 6 ronden (12-11, 16-11, 23-11, 1-12, 9-12).

Per ronde is niet altijd hetzelfde aantal bomen geteld, daarom is het aantal onderzochte bomen per ronde genoteerd. In 2013 en 2014 zijn uitsluitend bomen onderzocht in het centrale deel van het Vormersbos, in 2016 alleen het noordelijke centrale deel (eikenlaan met doorgaand fietspad), aangevuld met het westelijke en oostelijke deel (figuur 3). In 2017 is wederom alleen het centrale deel onderzocht. Een enkele maal is een gehele ronde gelopen, in de meeste gevallen zijn uitsluitend de bomen geteld langs het centrale fietspad. Hier werden dit jaar en in voorgaande jaren de meeste kleine wintervlinders geteld (Hollander, 2016).

De aantallen per boom zijn ingevoerd in ObsMapp. Via de exportfunctie van www.waarneming.nl is een kaart gemaakt met alle waarnemingen. Tevens zijn maximale aantallen en gemiddelde aantallen per boom berekend.

Resultaten kleine wintervlinder 2017

In tabel 1 zijn de telresultaten van 2017 opgenomen. Tijdens de 14 rondes zijn in totaal 535 kleine wintervlinders waargenomen, waarvan 528 mannetjes en 7 vrouwtjes. De waarnemingslocaties (bomen) zijn weergegeven in figuur 2. Het gemiddelde aantal kleine wintervlinders per boom (met kleine wintervlinders, bomen zonder niet meegerekend) varieerde van 1 tot 3. Het maximum was 14 op 23 november 2017.

	November														December			
Vormersbos	5	6	7	9	10	12	13	22	23	25	29	4	9	21	Totaal			
Man	0	0	1	0	17	30	22	59	189	91	51	55	11	2	528			
Vrouw	0	0	1	0	1	1	1	0	0	0	0	1	2	0	7			
Totaal	0	0	2	0	18	31	23	59	189	91	51	56	13	2	535			
Temperatuur	6	6	5	9	7	5	5	10	8	3	3	6	1	9				
Aantal bomen met kleine wintervlinders			1		12	20	18	30	64	38	33	27	10	2	255			
Gem. aantal per boom (met vlinders)			2,0		1,5	1,6	1,3	2,0	3,0	2,4	1,5	2,1	1,3	1,0	2,1			

Tabel 1. Telresultaten 2017.

Figuur 2. Waarnemingen 2017. De locatie van de 6 zuidelijkste stippen klopt niet (GPS-verschuiving); de waarnemingen zijn op het pad in het Vormersbos gedaan.

Vergelijking bomeninventarisatie 2013, 2014, 2016 en 2017

Tabel 2 geeft een overzicht van het aantal getelde kleine wintervlinders per jaar (2013 t/m 2017, in 2015 zijn geen bomen geteld). Het aantal rondes per jaar verschilt van 1 tot 14, waardoor een goede vergelijking niet mogelijk is (van gemiddeld aantal kleine wintervlinders per boom en per ronde). In 2013 werden op één ronde echter meer kleine wintervlinders geteld dan op het totaal aantal rondes in de overige jaren. Het maximum in 2013 (60) was (meer dan) 3x zo groot als in de overige jaren.

Aantal	2013	2014	2016	2017
Aantal ronden	1	3	5	14
Aantal man	755	526	526	528
Aantal vrouw	2	2	1	7
Aantal totaal	757	528	527	535
Gem. aantal/ronde	757	176	105	38,2
Maximum geteld op 1 boom	60	17	20	14

Tabel 2. Aantal getelde mannetjes en vrouwtjes kleine wintervlinder per ronde in het Vormersbos, gemiddeld aantal per ronde en maximum per boom, in 2013, 2014, 2016 en 2017.

Voor de volledigheid zijn in tabel 3 en figuur 3 de resultaten van de bomentellingen in 2013, 2014 en 2016 opgenomen.

Vormersbos	28-11-13	19-11-14	3-12-14	10-12-14	12-11-16	16-11-16	23-11-16	1-12-16	9-12-16
Man totaal	755	219	2	305	2	35	136	183	170
Vrouw totaal	2	2	0	0	0	0	0	1	0
Totaal	757	221	2	305	2	35	136	184	170
Aantal bomen	36	60	60	61	17	21	32	47	40
Aantal/boom	21	4	0	5	0,1	1,7	4,3	3,9	4,3
Max/boom	60	15	1	17	1	4	18	15	20

Tabel 3. Aantal getelde mannetjes en vrouwtjes kleine wintervlinder per ronde in het Vormersbos; aantal getelde bomen en gemiddelde en maximaantal per boom in 2013, 2014 en 2017.

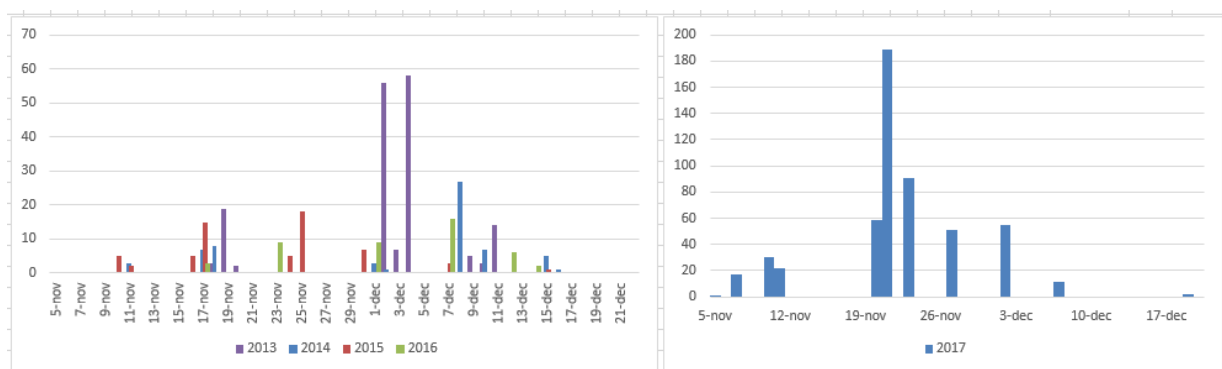
Figuur 3. Waarnemingen kleine wintervlinder Vormersbos 2014 (groen), 2015 (oranje), 2016 (rood). Niet elk jaar is in alle bosdelen gezocht (zie inleiding).

Vergelijking met koplamp tellingen 2013 t/m 2016

Van 2013 t/m 2016 zijn kleine wintervlinders geteld op de fiets 'in de koplamp' (Hollander, 2016). In tabel 4 en figuur 4 is het aantal x dat een route werd gereden in die jaren vergeleken met de bomentelling in 2017. De aantallen zijn niet vergelijkbaar als gevolg van verschillende methoden (en voor de koplamp-tellingen in 2016 een andere route door het Vormersbos). Wel geeft het verloop van de waarnemingen aan, dat de piek in 2017 (21 t/m 23 november) eerder lag dan in 2013 (2 t/m 4 december). Op grond van de tellingen zou de piek in 2014 op 8 december, in 2015 op 25 november en in 2016 op 7 december liggen. Door ontbrekende tellingen (niet elke dag is geteld) is dit hooguit indicatief.

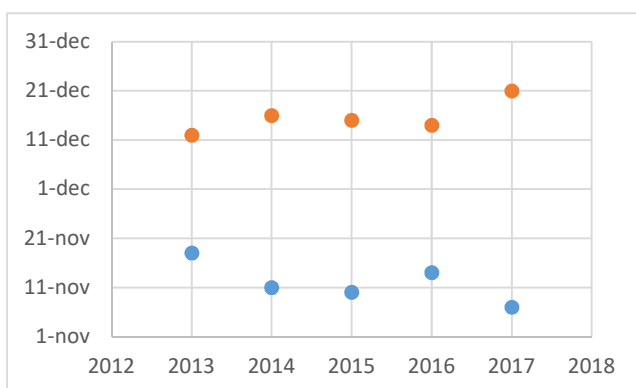
Jaar	Route	Totaal
2013	9	167
2014	11	62
2015	11	61
2016	12	45
2017	14	528

Tabel 4. Aantal routes met tellingen 'in de koplamp' 2013 t/m 2016 (Vormersbos) en bomentelling 2017.

Figuur 4. Aantal waargenomen kleine wintervlinders in de koplamp in november en december 2013 t/m 2016 (links) en met de bomentelling in 2017 (rechts).

Figuur 5 geeft tot slot de eerste en laatste waarnemingen van kleine wintervlinders op de fietsroutes (2013 t/m 2016) en bij de bomentelling (2017).

Figuur 5. Eerste en laatste waarnemingen 2013 t/m 2017.

Resultaten overige soorten

Behalve de kleine wintervlinder, zijn op de bomen 13 andere soorten aangetroffen (tabel 5). Een aantal soorten kon (nog) niet op naam worden gebracht. De platte wielwebspin en de rode hooiwagen zijn altijd solitair aangetroffen, net als incidenteel zuidelijke boomsprinkhaan, boswesp, spekvlieg en bosoorworm. De kelderpissebedden werden vooral in grote groepen aangetroffen, op beschadigde plekken met gaten in de schors. Het aantal waarnemingen van andere soorten in november is relatief groter dan in december en januari (ook in relatie tot het aantal ronden). In figuur 6 zijn foto's van 6 van de aangetroffen soorten opgenomen.

Soort	Winter 2016-2017					Winter 2017-2018												
	Nov			Dec	Jan	Nov										Dec		
	3	7	12	13	1	2	5	6	9	10	12	13	22	23	25	29	4	9
Bosoorworm				1														
Miljoenpoot onbekend				1					1									
Kelderpissebed	16			41			5	2	5				1	2				
Rode hooiwagen	4	2			2					6	1	4	1	1			2	
Platte wielwebspin	1			4	3													
Spin onbekend				2			1											
Bosaardslak															1			1
Slak onbekend										1					3			
Boswesp		1	1															
Gaasvlieg onbekend													1					
Spekvlieg		1		2														
Vlieg onbekend				1		1												1
Zuidelijke boomsprinkhaan	1	2						1	1	2		2	1	3	3			
Totaal	22	6	1	52	5	1	6	1	4	14	1	6	4	10	3	2	1	1

Tabel 2. Overige op bomen in het Vormersbos aangetroffen soorten.

Platte wielwebspin

Kelderpissebed

Rode hooiwagen

Zuidelijke boomsprinkhaan

Boswesp

Spekvlieg

Figuur 6. Overige aangetroffen soorten.

Referenties

Hollander, H., 2013. Kleine wintervlinders (*Operophtera brumata*) in de koplamp. Enkele faunistische waarnemingen in november 2013.

Hollander, H., 2014. Kleine wintervlinders (*Operophtera brumata*) in de koplamp 2014.

Hollander, H., 2015. Kleine wintervlinders (*Operophtera brumata*) in de koplamp 2015.

Hollander, H., 2016. Kleine wintervlinders (*Operophtera brumata*) in de koplamp 2016.

Hollander, H., 2016. Bomeninventarisatie kleine wintervlinder (*Operophtera brumata*) en andere insecten/ongewervelden in het Vormersbos te Wijchen, november en december 2016.